

Från Sollerö prästgård till det nordamerikanska inbördeskriget

Den förste kände ”direktutvandrar” från Sollerön till Nordamerika hette Set Amatus Godée och var son till prästen Carl Brynolf Godée och hans hustru Lovisa Catharina Lindquist. Han lämnade fosterlandet år 1860. Redan tio år tidigare hade sollerökullan Hed Majt Larsdotter utvandrat men hon var vid den tiden bosatt i Skultuna i Västmanland och räknas därför inte in i skaran av utvandrare från Sollerön.

Set Amatus Godée föddes som den äldste av tre syskon den 13/9 1835, då familjen var bosatt i Stora Skedvi. Han fick många fina faddrar vid sitt dop, bl.a. far- och morföräldrarna, en brukspatron och den kände teologie och medicine doktor Hvasser, som var kyrkoherde i Leksand.

År 1839 föddes system Amalia Brynhilda och tre år senare den yngsta dottern, som fick det ovanliga namnet Gefion Pamela. ”Gefion” var namnet på en fornnordisk fruktbarhetsgudinna och ansågs bringa framgång. Dessutom var hon skyddshelgon för ”jungfrur”. Kanske kan man ana att föräldrarna hade ett speciellt intresse, som gjorde att man valde så ovanliga namn på sina döttrar. De föddes i Hosjö, innan fadern fick tjänst i Torsång och senare år 1848 blev kyrkoherde på Sollerön, där han i slutet av sitt liv var kontraktsprost.

Set Amatus kom från en släkt med präster i generationer. Fadern Carl Brynolf Godée och hans bror Sten Victor föddes på kaptensbostället Stensbo i Äppelbo socken. Brodern återkom för övrigt dit efter sin utbildning och blev den förste kyrkoherden i sin födelsesocken åren 1840-1864. Deras far, kaptenen Samuel Godée, som slutade sitt liv som major och riddare, var son till prästen Godenius i Gagnef. Han hade namn om sig att vara ”den främste mannen i Västerdalarna”. Familjen Godée flyttade från Äppelbo till Stora Tuna år 1813.

Prästsonen utvandrar

Set Godée har gått i skola på Sollerön och även fått hemundervisning, berättar källorna i sockenarkivet, och han står som ”stud”, när han utvandrade från Stockholm år 1860 på skeppet Lyman och steg i land i New York i september samma år. Han finns som en av nio elever i Rectors-Classen på Fahlu högre lärdomsskola 1849 och i ”Fjerde (högsta) afdelningen” på samma skola 1849-50. Eftersom

skolkataloger inte finns bevarade före 1850, kan man inte veta om han studerade där i flera år.

Det var en lång och säkert också spännande resa till Chicago som väntade den unge mannen. De två vägar som stod till buds var antingen en tågresa (vilket äventyr!!) New York-Chicago eller en båtresa först uppför Hudsonfloden till Albany i staten New York, där man bytte båt och for vidare över de stora sjöarna till Chicago. Det var en ny värld som mötte soldpojken – ett myller av människor från Europas alla hörn. Ett ”surr” av olika språk. Förväntningar och framtidstro men säkert också osäkerhet.

I America ”tappade” Set Godée sitt mellannamn och stavade sitt förnamn ”Seth”. Efternamnet hade diverse olika stavningar men det var ändå möjligt att identifiera honom i källorna.

Ut i det amerikanska inbördeskriget

I Nordamerika jäste det mellan syd- och nordstaterna i början av 1860-talet. Slavfrågan var brännande och år 1861 utbröt krig. Kanske var det Seth Godées militära påbrå, som gjorde att han i mars 1862 tog värvning på nordstaternas sida i Chicago i staten Illinois. Redan på hösten samma år fick han i Memphis i sydstaten Tennessee avsked på grund av ”disability” dvs. oförmåga till strid. Det kan betyda att han sårats eller att han var sjuklig. Manspillan var stor. I det kompani, som han tillhörde från hösten 1864 till i juni 1865, då han utmönstrade som korpral i den amerikanska huvudstaden Washington i D.C dog 223 man, varav 136 av fältsjuka. Här som i Europa dog många av infektioner, smittsamma sjukdomar och annat, som inte direkt kunde kopplas till strid. Totalt miste nordstaterna 360.000 soldater och sydstaterna 260.000 i kriget, innan sydstatsarmén under general Lees ledning kapitulerade vid Appomatox, i staten Virginia på den amerikanska ostkusten.

Set Godées kompani hette Cook County Battery. Det gick en tid under namnet ”Silversparre’s Battery”. Axel Silversparre var en känd svensk yrkesmilitär, en omstridd aristokrat, som ledde detta kompani i strid. Enligt historikern Roger Kvist i boken ”För adoptivlandets och mänsklighetens sak” (Umeå 2003) hade Godée starkt kritiserat sin chef men i en krissituation, då denne anklagades för bl.a. fylleri, falska uppgifter om styrkebesked mm ville han ”endast medge att han hört Silfversparre svära åt de sjuka”. En i och för sig ovärdig handling mot försvarslösa soldater i den egna leden.

Det finns även en anteckning om att Godeé ska ha tillhört ett kompani från den lilla staden Galena vid Mississippi, där USA:s blivande president Ulysses S. Grant, som var chef för Galenakompaniet, föddes. Jag tror att det möjligen kan röra sig om ett missförstånd – man kan knappast tillhöra två kompanier samtidigt och har därför valt att tro på Roger Kvists uppgifter.

Det är möjligt att Seth Godée gick i fält för att tjäna pengar till sin lilla familjs uppehälle. Han står nämligen som ”substitute”, dvs. ersättare för någon som hellre betalade än själv gick i krigstjänst för presidenten, och hade fört ett oklanderligt soldatliv.

*Seth Godées sonson Trueman
och hans fru Lilian tar en paus
från bilåkandet.*

Ett ovanligt utvandraröde

Prästpojken från det stillsamma Sollerön kom verkligen ut i hetluften. Man kan undra om han någonsin skrev hem och berättade för sina föräldrar eller syskon om strapatserna där ute. Tänk, om man kunde hitta ett enda litet brev! En ögonvittnesskildring av kriget! Jag hoppas att vidare forskning i avlägsna släktingars arkiv ska kunna ge oss ett svar.

Något fotografi på Seth Godée finns veterligen inte bevarat men i armérollorna beskrivs han vara ljushyllt, ha blå ögon och brunt hår. Han var ”5 fot och 7 tum lång” dvs. endast 1 och halv meter lång, en ganska kortväxt soldat.

Seth Godées soldatliv gav honom en pension, som lyftes av hans tyskfödda änka Wilhelmina. Hon får pengarna från den 27/2 1887, som skulle kunna tänkas vara hans dödsdatum men märkligt nog dog han först den 1/9 1888 enligt kyrkogårdsregistret. Varför hon fått pensionen tidigare är okänt. Kanske var Seth Godée sjuk och inte själv kunde ta emot pengarna?

Familjen Godée i Chicago

Seth och hans hustru Wilhelmina var bosatta i Cook County i Chicago – kanske bodde de där redan från början av sitt äktenskap? De återfinns i 1870 års censusrapport – den folkräkning, som finns bevarad från detta år. De bodde i ett distrikt som kallades Ward nära Andersonville, svenskstaden på nordsidan i Chicago. När Seth kom hit, var det en sumpig småstad och knappt hade den börjat få ett stadsliknande utseende förrän större delen av den brann 1871. Idag går huvudgatan Clark Street genom ett område, där asiatiska affärer och andra företag ”tagit över” det svenska men än finns här ett par svenska speceriaffärer, Restaurang Svea och det fina Svenskamerikanska museet, som invigdes av det svenska kungaparet under jubileumsåret 1988. Gatan brukade förr i världen kallas ”Snusboulevarderna”. En sådan fanns i flera svenskstäder med självaktning bl.a. också i Minneapolis. Att snus var en nödvändighet för svenskarna var allmänt känt.

Censusrapporter - folkräkningar

Vart tionde år företas en folkräkning i USA och resultaten av dem ligger utlagda på nätet från slutet av 1700-talet till 1930. År 1860 fanns i staten Illinois ca 1000 svenskar och tjugo år senare var siffran 30.000. Vid förra sekelskiftet var Chicago den tredje svenskstaden – bara Stockholm och Göteborg hade flera svenska invånare.

I Cook County såg den svenska befolkningsutvecklingen ut så här:

1850 - 184 personer

1860 - 880 personer

1870 - 6.900 personer.

Svenskarna fick uppleva hur lågorna slickade staden 1871. Idag står från den tiden bara ett vattentorn kvar i centrum. En av de dalkarlar som befann sig i närheten av branden var älvdalsspelmanen Gyris Anders, som komponerade en ofta spelad fiollåt, som han kallade ”Chicagovalsen” och som lär skildra ljudet från de allt förtärande lågorna.

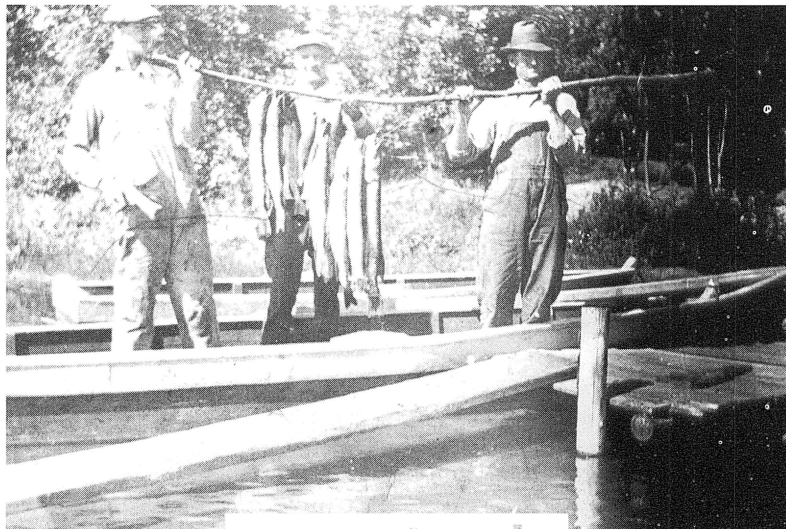
Familjen växer

År 1870 står Seth Godée upptagen som ”City police”, polis i staden. Familjen hyr en våning och har tre barn, dottern Agnes sex år och sönerna Seth fyra och Carl (Charles) två år gamla. De är alla födda i staten Illinois. Hustrun Wilhelmina uppges vara född ca 1842. Enligt senare censusuppgifter kom hon till Amerika som liten flicka och i listor över immigranter i New Yorks hamn återfinns en liten fyra-årig Wilhelmina med hemort Hamburg.

År 1880 har Seth Godée blivit specerihandlare och familjen har utökats med sönerna Gustave fem år och Daniel två år. Dottern Agnes, som nu blivit stora damen, 16 år, går inte i skola, säger censusrapporten, utan hjälper kanske till i butiken, men däremot studerar de två äldsta sönerna.

År 1890 förstördes de flesta censusrapporterna i USA av brand och när vi nästa gång möter familjen i handlingarna från år 1900, är Wilhelmina änka. Sonen Seth Godée har gift sig och fått barn. Sonen Daniel är också gift. En son Edmund uppges vara född ca 1883 – det visade sig vid en kontroll av dem som gick in i den amerikanska armén under första världskriget att han var född 1882 och hette Edmund Engelbrecht. Här fick jag också födelseåren på hans bröder Daniel Wilhelm, 1881, och Gustave Gabriel, 1875, samt en brorson Melvin Daniel, 1898, som alla ville tjäna USA i kriget. Gustave deltog som frivillig även i kriget mot Spanien 1898. Edmund är den yngste i Seths och Wilhelminas barnaskara och den ende som fått ett engelskt namn. Amerikaniseringen smög sig på. Sakta men säkert.

Man kan följa familjens öden en bit in på 1900-talet, då både sonen Daniel och hans son går in i armén i första världskriget. Sönerna blev bl.a. typografer, skräddare och affärsmän och barnbarnet Daniel försörjde sig som pianobyggare. Hustrun Wilhelmina uppges i kyrkogårdshandlingarna ha dött den 27/11 1907. Jag har efter 1880 inte lyckats spåra dottern Agnes. Det är troligt att hon gifte sig och då försvann namnet "Godee" ur censusrapporterna för hennes del.

Seth Godées son Gustave t.v. och sonson Trueman i mitten med okänd man på fiskefänge i den lilla byn Siren i Wisconsin. Lika gäddor som i Siljan, tycks det.

Familjen Godées fortsatta öden i Chicago

Jag var fortfarande intresserad av att följa familjen Godee i Chicago och tog den amerikanska telefonkatalogen till hjälp. Den förste jag ringde till hette Robert Godee. Han var son till Truemann Godee, som i sin tur var son till Set Amatus´ son Gustave. Namnet ”Seth” levde kvar i fjärde generationen – Roberts äldste bror hette ”Kenneth Seth”.

Roberts farfar Gustave var gift och hade elva barn. Han var snickare, berättade system Joyce Salavitch i staten Idaho, som jag fick telefonnumret till och som hade en hel del att berätta. Hennes och Roberts föräldrar hade sex barn och, när fadern dog 41 år gammal, väntade hustrun det sjunde. Det blev Robert, idag 61 år gammal.

Robert Godee kunde berätta att hans farföräldrar var begravda på Chicagos största kyrkogård Rosehill, som ligger strax norr om Andersonville. En stor del av den är en krigskyrkogård med rad på rad av enkla vita gravvårdar, och det är troligt att också hans farfarsfar, solleröpojken Set Amatus Godee, ligger begravd där, kanske med den sedvanliga gjutna mässingsskylten med texten ”krigsveteran” och den amerikanska flaggan vid stenen. Det återstår att undersöka. Barnbarnsbarnet Joyce tycker sig minnas en gravsten med knappt läsbar inskription. I olika gravar där kan man finna även sönerna Seth, Gustav och Karl samt ett litet barnbarn.

Prästdöttrarna och deras män

Man vad hände då med de två döttrarna i prästgården på Sollerön? Reste de också till Amerika? De gifte sig förhållandevis sent i livet och först efter föräldrarnas död flyttade de från Sollerön. Amalia Brynhilda tog ut flyttningsbetyg till Falun 1880 och fortsatte till Adolf Fredriks församling i Stockholm, där hon gifte sig i december 1885 med en svenskamerikan, som kommit hem till Sverige två månader tidigare. Han var från Bodarna på Sollerön och var dräng i prästgården, när han reste iväg och det är troligt att de kände varandra från ungdomen. Kanske hade de därefter haft brevkontakt med varandra? Han hette Stunis Per Persson och var född samma år som sin fru, 1839. Han utvandrade till USA första gången 1869. Var han då hamnade är ännu inte känt. Törs man antaga att Set Godées skildringar av det nya landet – kanske i brev till prästgården på Sollerön - lockade honom att utvandra?

De nygifta flyttade till St.Pers kvarter i Linköping och senare till St. Lars kvarter, där det bodde mycket ”fint” folk och Stunis Per står i kyrkböckerna som ”herr”. Han utvandrade andra gången ensam under namnet ”Peter Lindblad” i april 1889. Hustrun står kvar i kyrkboken med den något kryptiska anmärkningen ”gift kvinna, ensam i familjen”. Var hamnade han i USA? Vad arbetade han med? Var han kanske dit för att avsluta sina amerikanska ”affärer” inför en definitiv flytt till Sverige? Han finns som återinvandrad till Linköping år 1900.

Under en tid vid mitten av 1880-talet bor även systemn Gefion Brynhilda hos sin syster och svåger i Linköping. Hon hade år 1880 utflyttat till Ärla socken söder om Eskilstuna och dit flyttade hon tillbaka två dagar efter vigseln i Linköping i december 1886 till sin man, hemmansägaren Karl Gustaf Lindquist, som var hennes tremänning på moderns sida. Han var född 1849 och alltså sju år yngre än sin fru. De båda barnlösa makarna flyttade 1897 till Södertälje.

Resultatet av min forskning om Set Amatus Godées liv i Amerika får främst tillskrivas de nya möjligheter, som Ancestry.com, ett genealogiskt forum, erbjuder genom Internet. Databaser och telefonkataloger har "krymt" världen också för oss som letar i gamla källor. Jag hoppas att det i framtiden ska gå att hitta ännu mera om den förste solleröutvandranden. Hans sentida släktingar hade ingen aning om hans svenska ursprung men har redan fått bilder och turistinformation från Sollerön och planerar att i framtiden besöka Dalarna. Mina frågor har satt fart på deras intresse för det gamla landet och de letar i byrålådor och på vindar efter spår av sitt svenska arv och e-mailed går blixtnabbt över Atlanten. Redan har fotografier på Seth Godées familj funnit sin väg till Sollerön. Än så länge är **detta** det enda vi känner till - men än är kanske inte sista ordet sagt om prästpojken i Amerika.

Margaretha Hedblom

med god hjälp av Margit Andersson, Kiltäpp Bertil Andersson, Elisabet Hemström och Inge Svensson samt Barbara McLeish, Marilyn Johnson-Jeglum, Robert Godée och Joyce Salavitch.